

Kultur

Kulturredaktör Camilla Carnmo
E-post camilla.carnmo@smp.se
Tel 0470-77 06 14

I morgon: Vi gräver vidare i parapsykologin.

I går inledde kultursidan sin serie om parapsykologi, en ganska smal fåra inom de gängse forskningsdisciplinerna. Intresset för svårförklarliga fenomen tycks dock vara stort. I dag fortsätter Tina Persson med bland annat en intervju med docent Adrian Parker vid Göteborgs universitet: "Det behövs mycket mera forskning!"

Sjätte sinnet som vetenskap

"SKRIVER DU om parapsykologi? Vad intressant!"

"Parapsykologi, det är väl bara en massa föreställningar? Om spökejer och annat övernaturligt?"

Det var två reaktioner som jag fick när jag bestämde mig för att titta närmare på området, med anledning av att Lunds universitet ska inrätta en professur i ämnet, efter att ha tackat ja till en donation från en dansk före detta margarinfabrikör.

Allmänhetens intresse för fenomen som inte kan förklaras på ett "naturligt" sätt, utifrån våra fem sinnen, tycks ha blivit större. Kanske som en följd av ett

ökat intresse för det vi brukar kalla new age. Men också för att det verkar finnas en större öppenhet i samhället för att se på världen och människan på ett nytt sätt. Kan det vara så att nya teorier från fysikens område – kvantfysiken och kaosforskningen – men även parapsykologin, banar väg för nya synsätt på oss själva, synsätt som ett gängse vetenskapsmönster inte riktigt förmår leva upp till?

TERMEN NEW AGE fungerar litet grand som ett rött skynke för seriösa forskare i parapsykologi. Det är förståeligt, eftersom ESP-forskning är det vetenskapliga

studiet av olika fenomen förbundna med människors upplevelser.

New age är mera som ett paraply som spänts ut för att täcka en lika brokig som ovetenskaplig blandning av alkemi, häxeri, tarotkort, astrologi, magi etc. För en allmänhet kan det möjligen vara svårt att se en tydlig skilljelinje, eftersom det parapsykologin intresserar sig för också är sådana företeelser som brukar petas in under new age-paraplyet: till exempel telepati, klärvoajans (fjärrskådning), prekognition (att se in i framtiden) healing, nära-döden-upplevelser. Men skillnaden är alltså det ve-

tenskapliga tillvägagångssättet för att mäta och hitta förklaringar till så kallade paranormala fenomen som parapsykologin ägnar sig åt.

TROTS ATT forskning i parapsykologi bedrivits sedan 1800-talet är det en ung vetenskap. På hundra år har man i vissa fall lyckats få hyggliga resultat med upprepbarhet i experiment, dock inga säkrade bevis. Det kanske till viss del kan förklara den skepsis som omger forskningen. För många människor är det kontroversiellt att föreställa sig att vi med tankens

kraft skulle kunna påverka ting, överföra eller ta emot information från en person som befinner sig i ett annat rum eller att människor kan förutse eller känna på sig händelser som sedan inträffar eller just har inträffat. Ett berömt historiskt exempel på klärvoajans är när vetenskapsmannen **Emanuel Swedenborg** i en eftermiddag 1759 "såg" hur det brann på Södermalm i Stockholm fastän han själv befann sig på en tillställning i Göteborg.

Att det som Swedenborg uppfattat verkligen hade inträffat på det sätt som han beskrev saken bekräftades sedan.

Göran Brusewitz, ordförande i Sällskapet för parapsykologisk

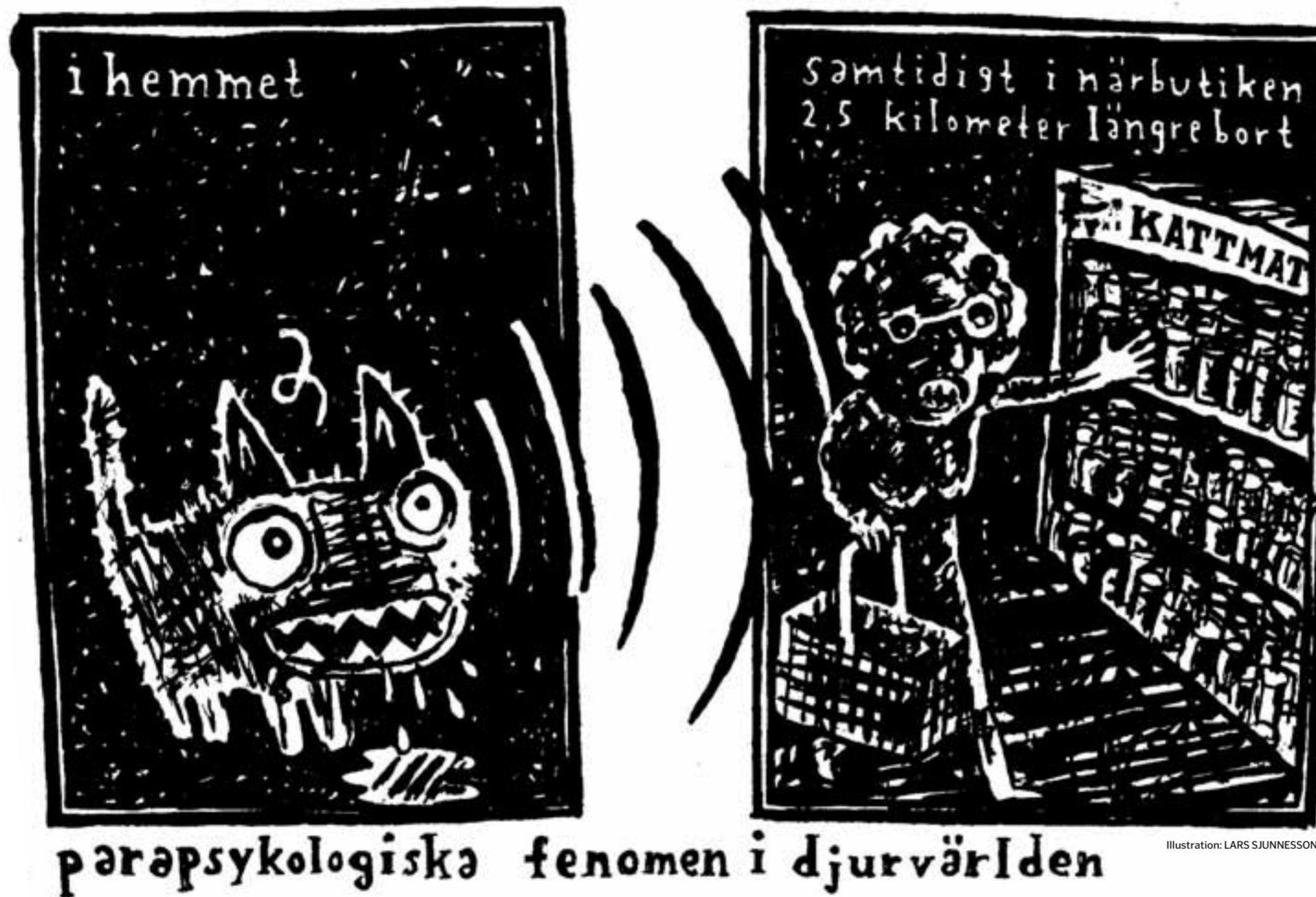

Illustration: LARS SJUNNESSON

Adrian Parkers drömtillstånd

ADRIAN PARKER vid Göteborgs universitet bedriver parapsykologisk forskning med hjälp av det som kallas "ganzfeld". En teknik som han utvecklade för att skapa ett förändrat medvetandetilstånd. Han gör en direktöversättning av ordet som "helt fält".

– Vad det handlar om är att hos försökspersonen minska syn-och hörselintryck till hjärnan, att stänga av onödigt "brus" för att få en person att uppnå ett förändrat medvetandetilstånd, eller drömtillstånd.

– Det gör man bäst genom en speciell typ av glasögon och hörlurar med vågljud. Adrian Parker hävdar att just vågor som slår mot en strand är det mest avslappnande ljudet för en människa.

NÄR EN PERSON befinner sig "i ganzfeld" skärps möjligheten att ta emot intryck på telepatisk väg. Ett experiment kan se ut på följande sätt: En person i ganzfeld (mottagare) befinner sig i ett rum. En annan person (sändaren) befinner sig i ett annat avgränsat rum och skall till exempel förmedla bilder till mottagaren. Det kan handla om en rörlig film med känsloladdat innehåll. Mottagaren får redogöra för vilka bilder som kommer upp i medvetandet och vilken typ av känsla de förmedlar: ilska, sorg, rädsla etcetera.

Det handlar om en prestation från mottagarens sida och en kreativ förmåga. Alla är inte lika lämpade.

– Metoden grundar sig på vardagliga upplevelser, säger Adrian Parker. Att folk upplever paranormala saker är ganska vanligt, cirka 40-60 procent har någon gång i livet en sådan upplevelse, medan kanske 10 procent har telepatiska upplevelser ofta.

– Det är vanligast under livskriser, olyckor eller drömmar

att människor upplever oförklarliga saker.

– Men mycket kan förklaras på ett normalt sätt som psykologiska företeelser, säger Adrian Parker. Det finns dock främmande synsätt på världen som ryms inom parapsykologin, fenomen som inte är så lätta att bortförklara.

JA, HUR FÖRKLARAR man till exempel varsel om dödsfall eller information från en avliden person? – Sânt här kan lättast förklaras genom slumpartade sammanträffanden och att vi läser in det som stämmer med våra önskemål – eller om man tror på ESP, att vi besitter en form av intuitiv förmåga som gör att vi "känner av" detta. Men det krävs mycket mer forskning, mycket mer bevis för att säga exakt hur det går till, säger Adrian Parker, som närmast förbereder forskning på enägstsvillingar.

Att komma fram med bevis när det gäller paranormala företeelser tycks vara en stötesten.

– Inte heller psykologin kan ge exakta vetenskapliga undersökningar där man kan precisera till exempel hur man tränar upp kreativitet, eller vilka personer som blir kärra i varandra.

Varför behövs den parapsykologiska forskningen? – Paranormala fenomen har funnits inom olika kulturer i alla tider, säger Adrian Parker. Mer forskning kan medföra praktisk tillämpning inom så kallad komplementär eller alternativ medicin.

Det finns en utbredd skepsis mot parapsykologi eftersom man hittills inte kan bevisa hur det fungerar. Hur bemöter du skeptiker?

– Många är rädda om sitt goda anseende och sin egen forskning. Man vill inte gärna släppa in något som luktar new age. Intresset för new age

är på gott och ont. Det finns en lite större öppenhet i samhället för det paranormala, samtidigt: ju större allmänt intresse desto mer skepsis bland akademiker. Men parapsykologi handlar om vårt medvetandes natur, ett lärorikt område som är centralt inom psykologin.

– Det finns dock en skepticism som gränsar till en sorts vetenskaplig fanatism: till exempel att allt kan förklaras av dagens vetenskap och att allt är materialistiskt som vi i dag förstår det. Sådant är inte svårt att bemöta. Att vara skeptisk är egentligen en viktig egenskap för forskaren men det bör innebära en hållning som leder till ny kunskap, inte ett förkastande av sådant som inte passar in.

Har det funnits annan forskning som först varit väldigt misstrodd men sedan vunnit mark?

– Ja, själva ämnet psykologi. I dag är hypnos och drömforskning accepterade forskningsområden som förut inte ansågs höra hemma inom seriösa forskning.

Kan man se någon skillnad för intresset för parapsykologi när det gäller män och kvinnor?

– Det är mest kvinnor, ca 85 procent, som svarar på annonser och ställer upp på experiment.

Till sist. Finns det någon koppling mellan andlighet och parapsykologi?

– Man kan vara ateist och tro att ESP bara handlar om "en extra förmåga". Men det är inte uteslutet att det kan finnas en andlig komponent.

Tina Persson

I morgon: Samtal med Göran Brusewitz, ordförande i Sällskapet för parapsykologisk forskning och författare till boken "En ny världsbild växer fram". Fysikern Jens Tellefsen om parapsykologi och ny fysik samt om skepsis.

forskning, skriver i sin bok *En ny världsbild växer fram*: "Termen parapsykologi antyder att fenomenen inträffar bredvid psykologin.../ I dag finns det starka skäl att ifrågasätta denna term. Vi vet att parapsykologiska upplevelser inte är några isolerade avvikelser. De ingår i det stora mysteriet "mind" eller medvetande. De parapsykologiska fenomenen uppfattas ligga, inte utanför och distinkt avskilda från psykologin, utan vid dess utforskade gränser."

I SVERIGE FINNS ett antal forskare. Göteborgs universitet bedriver parapsykologisk forskning sedan mitten av nittio-talet genom docent **Adrian Parker** som är knuten till institutionen för psykologi. Han kan berätta om till exempel vad ganzfeldforskning är och varför parapsykologi behövs som vetenskaplig disciplin. Möt honom i artikeln här intill!

Problem som parapsykologin brottas med är bristen på bevis, upprepbarhetsfaktorn och den så kallade försöksledareffekten:

Tina Persson

Parapsykologi: "vid sidan om" psykologin.	ESP: extra-sensorisk perception. Tre exempel på ESP är: Telepati: tankeöverföring. Prekognition: Medvetande om framtida händelser, till exempel "sanndrömmar".
PSI-fenomen eller paranormala fenomen: ett samlade namn för fenomen som ligger utanför vad som är accepterat och förklarar enligt nu gällande vetenskapliga modeller.	Klärvoajans eller fjärrskådande: Medvetande om händelser på avstånd, utanför normala kanaler för information.
PK: psykikinesi: direkt mental påverkan på fysiska föremål, icke-levande eller levande.	